TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİMİNE DIŞ MÜDAHALE

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Analiz No : 2017 / 11

15.03.2017

İstanbul Ermeni Patrikhanesinin ruhani önderi olan Türkiye Ermenileri (İstanbul) Patriği II. Mesrob Mutafyan'ın 2008 yılından bu yana hastalığı sebebiyle görevini yerine getirememesinden dolayı Türkiyedeki Ermeni topluluğu içinde yıllardır devam eden yeni patrik seçimi tartışmasında[1] yeni bir dönemece girilmiştir.

Özetle yeni İstanbul patriğinin seçim sürecinin Ermeni Apostolik Kilisesi örf ve adetlerine aykırı işlediğini iddia eden Eçmiadzin Ermeni Katolikosluğunun ruhani önderi II. Karekin, patrik seçimi sürecine itiraz etmiş ve tüm patrik adaylarını (resmi ifadelere göre) istişareler için Eçmiadzine (Ermenistana) davet etmiştir. Katelikos II. Karekinin bu daveti çerçevesinde, II. Karekin ve dört patrik adayı olan İstanbul Ermeni Patrikhanesinin Patrik Genel Vekili Başepiskopos Aram Ateşyan, İstanbul Ermeni Patrikhanesinin Ruhani Kurul Başkanı Episkopos Sahak Maşalyan, Almanyadaki Ermenilerin ruhani önderi Başepiskopos Karekin Bekçiyan ve Ermenistanın Gugark bölgesi ruhani önderi Başepiskopos Sebuh Çulcuyan bir araya gelerek toplantı yapmıştır. 23-24 Şubat tarihlerinde yapılan toplantıda özetle şu kararlar alınmıştır:[2]

1) İstanbul Ermeni Patrikhanesi, 15 Marta kadar patrik seçimi sürecini yürütmekle görevli yeni bir kayyum (Er. *değabah*) seçecektir (kayyum seçiminin bugün yapılması öngörülmektedir[3]). Bazı Ermeni kaynakları seçim sürecinin yürütülmesinden sorumlu yetkiliye kaymakam olarak hitap etmektedir, ancak kayyum anlamı itibariyle daha uygun bir terimdir.

2) Kayyumun seçilmesi ile birlikte İstanbul Ermeni Patrikhanesinin Patrik Genel Vekili Ateşyan, patrik vekili görevini bırakacak ve yetkilerini yeni kayyuma devredecektir.

3) Kayyumun seçilmesinin ardından bir müteşebbis heyet oluşturulacak ve bu heyet patrik seçimini altı ay içinde yapmakla yükümlü olacaktır.

4) Müteşebbis heyet tanıtım için tüm patrik adaylarına eşit fırsat sağlamakla yükümlü

olacaktır.

5) Patrik seçimi altı ay içinde gerçekleşmezse İstanbul Ermeni Patrikhanesinin nezdinde kayyum ve müteşebbis heyet için güven oylaması yapılacaktır.

Ancak patrik seçimiyle ilgili yeni dönemece sağlıklı bir şekilde girildiğini söylemek güçtür. Zira bu dönemece, iç işlerinde idari bağımsızlığı olan İstanbul Ermeni Patrikhanesinin[4] patrik seçimine müdahale eden Eçmiadzin Katolikosu II. Karekin vesilesiyle girilmiştir. Patrik seçiminde yeni dönemece giriş şeklinin sağlıklı olup olmadığının sorgulanmasına neden olan dört husus vardır.

İlk üç husus II. Karekin ile ilgilidir. Birinci husus, yukarıda bahsedildiği gibi, II. Karekinin yetki alanı dışında olmasına rağmen İstanbul Ermeni Patrikhanesinin iç işlerine karışması ve yetki aşımı çerçevesinde patrik seçimi meselesini yönlendirmeye çalışmasıdır. Özellikle, Türkiyedeki Ermeni topluluğunun uluslararası siyasi entrikaların içine çekilmesine karşı çıktığı için geçmişte Patrik Genel Vekili Aram Ateşyanı dışlamış olan II. Karekinin,[5] bu kez yetkisini aşan bir davette bulunması ve Ateşyanın da bu daveti kabul etmesi soru işaretleri yaratmıştır.

İkinci husus II. Karekinin Türkiyeye ve Türklere karşı önyargıları ile ilgilidir. Türkiyeye ve Türklere karşı yapıcı olmaktan uzak davranışlar sergileyen II. Karekinin yaptığı dış müdahalenin, çeşitli konularda Türkiyedeki Ermeni topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti devleti arasındaki ilişkilerde önemli bir rol oynayan din görevlisinin seçilmesine faydalı bir katkısı olmayacağı açıktır.

Üçüncü husus II. Karekinin kişiliği ve bu zamana kadar karıştığı skandallarla ilgilidir. II. Karekin, sergilediği davranışlardan dolayı Kilikya Ermeni Katolikosu I. Aram ile gergin ilişkileri bulunmakta, Kudüs Ermeni Patriği Nurhan Manugyan ile ise hâlâ kavgalı durumdadır.[6] Ermeni Apostolik Kilisesinin en üst düzey yetkilileri ile bozuk ilişkileri olan, ismi şikayetler ve skandallarla anılan ve -daha da vahimi- İstanbul Ermeni Patrikhanesinin tarihi önemini küçümseyen bir şahsın[7]; Türkiyenin Ermeni topluluğuna ruhani meselelerde önderlik edecek İstanbul patriğinin seçimine (örf ve adet bahanesiyle) müdahalesinin ne gibi faydalı bir katkısı olabilir?

Dördüncü ve son husus ise 23-24 Şubat tarihlerinde Eçmiadzinde gerçekleştirilen toplantının içeriği ile ilgilidir. Toplantıda konuşulanların içeriği hakkında basına fazla bir bilgi yansımamış olsa da, toplantıya katılan patrik adaylarının sonradan basına verdiği demeçlerden bir takım çıkarımlar elde etmek mümkündür.[8] Bu çıkarımlardan en önemlisi, II. Karekin ve üç patrik adayının, Patrik Genel Vekili Ateşyanı kayyum adayı, sonraki aşamada da patrik adayı olmamak konusunda ikna etmeye çalışmış olmasıdır (ancak Ateşyan bu talepleri reddederek aday olacağını belirtmiştir). Toplantı sonrasında diğer üç aday basına verdikleri demeçlerde, özetle, benzer bir şekilde Ateşyanın (aday olmaya hakkı olduğunu belirtmekle beraber) aday olmamasını tavsiye etmiş, kayyum olmasının seçim sürecine olumsuz etkileri olacağını ve yeniden patrik seçilmesinin ise Türkiyedeki Ermeni topluluğuna zarar vereceğini iddia etmişlerdir. Ateşyan aleyhine duruş sergileyen patrik adaylarının açıklamalarına bakılacak olursa, Eçmiadzinde gerçekleştirilen toplantının istişarelerden ziyade ortaklaşa bir şekilde Ateşyana baskı kurmak ve onu patrik

seçiminden yıldırmak amacıyla düzenlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Toplantının düzenlenmesinin ardında Ateşyan patrik olmasın da kim olursa olsun zihniyeti yatmaktadır. Aslında hem Türkiyede hem de yurtdışında Ateşyana karşı başlatılan ve yürütülen karşıtlık kampanyası (ki basında bunun öncülüğünü Agos gazetesi yapmaktadır), kendisinin patrik vekili olarak icraatlarından veya genel olarak sergilediği davranışlardan ziyade, özel olarak Ermeni topluluğunu uluslararası entrikalardan uzak tutma çabası sonucunda ortaya çıkmıştır.[9] İstişarelerden ziyade bir patrik adayını hedef seçip onu baskı altına almak amacıyla yapılan bir toplantının iyi niyet barındırdığı iddia edilebilir mi?

Sorunlu kişiliği ile tanınan II. Karekinin yetkisiz dış müdahalesine boyun eğen patrik adayları hakkında, Türkiyedeki Ermeni topluluğu mensuplarının akıllarında soru işaretleri doğmuş olması ve bu aşamadan sonra bu adaylara şüpheyle yaklaşmaları şaşırtıcı olmayacaktır. Bunun ötesinde dört patrik adayının da kendilerine has sorunları mevcuttur. Aram Ateşyan, patrik genel vekili olarak İstanbul Patrikhanesini yönetmek konusunda ciddi bir birikimi olsa da, kendisine karşı hem Türkiyede hem yurt dışında bulunan çeşitli Ermeni çevrelerce ciddi bir karşıtlık beslenmektedir. Sahak Maşalyanın çeşitli kesimlerce mert ve düzgün bir kişiliğe sahip olduğu iddia edilmektedir. Ancak Maşalyan, duygusallığına ve öfkesine yenik düşerek geçen ay yayınladığı (görevinden istifa ettiğini ve patrik adaylığından çekildiğini açıkladığı) mektubunda, İstanbul Ermeni Patrikhanesine ve Türkiyedeki Ermeni topluluğuna yönelik hakarete varan ağır sözleriyle bir patrikten beklenen olgunluğa sahip olmadığını belli etmiştir. Sonradan mektubunda kullandığı üsluptan pişman olduğunu ifade eden Maşalyan, istifasının aslında yürürlüğe girmediğini ve patrik adayı olarak kalması konusunda halkın yoğun ilgisiyle karşılaştığını iddia etmiştir.[10] Patrik seçimi süreci Maşalyanın bu iddiasının ne kadar gerçeği yansıttığını ortaya koyacaktır. Karekin Bekçiyan ve Sebuh Çulcuyanın adaylıkları ise, bu iki ismin Almanya ve Ermenistanın 1915 olaylarıyla ilgili iddialarına ve tutumlarına katkılarından dolayı olumlu karşılanmayacaktır.

Bu durum, İstanbul patriği seçimi için gerekli olan uzlaşmanın zor elde edileceğini ortaya çıkarmaktadır. Belki böyle bir durumun ortaya çıkması, şu anda ismi geçmeyen bir adayın ortaya çıkmasına da yol açabilecektir: ABDnin doğu eyaletlerindeki Ermenilerin ruhani önderi Malatya doğumlu Khajag Barsamian.[11] Barsamian patrik adayı olmak konusunda istekli olmadığını belirtmişse de,[12] mevcut durum göz önünde bulundurularak kendisinin ikna edilme girişimleri gündeme gelebilecektir. Son zamanlarda basında çıkan yazılar Barsamian isminin artık anılır hale geldiğini ortaya koymaktadır.

Son olarak bugün yapılacak kayyum seçimi ve sonraki bir tarihte yapılacak patrik seçimi Agos gazetesinin Ermeni topluluğunun nabzını ne kadar yoklayabildiğini ortaya koyacaktır. Zira, Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dinkin katledilişinden bu yana bir hayli taraflı ve ideolojik bir yayın politikası izleyen Agos, şu anda halkın Aram Ateşyanı patrik adayı olarak istemediğini ileri sürmekte ve Ateşyana karşı sürekli olarak diğer üç adayı öne çıkarmaya çalışmaktadır.[13] Bu anlamda Ateşyanın kayyum ve patrik seçimlerinde elde edeceği sonuçlar, Agos gazetesinin yorumlarının gerçekle ne kadar bağdaştığını gösterecektir.

**Fotoğraf: Eçmiadzin Ermeni Katolikosluğu resmi internet sitesi, http://www.armenianchurch.org/index.jsp?sid=3&nid=3395&y=2017&m=1&d=24*

[1] Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi, *AVİM*, Yorum, 10.11.2016, http://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-YINE-ALEVLENDI ; Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Devam Ediyor, *AVİM*, Analiz, http://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMI-TARTISMALARI-DEVAM-EDIYOR

[2] Alin Ozinian, Eçmiadzin temasları sonuçlandı: Kaymakam seçiliyor, Ateşyan görevi bırakıyor, *Agos*, 24.02.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17812/ecmiadzin-temaslari-sonuclandi-kaymakam-seciliyor-atesyan-gorevi-birakiyor

[3] Miran Manukyan, Değabah seçiminde 3 aday yarışacak, *Agos*, 09.03.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17908/degabah-seciminde-3-aday-yarisacak

[4] Patrikhane'den Eçmiadzin ziyareti öncesi açıklama: Yönlendirme ihtimali söz konusu değil, *Agos*, 20.02.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17761/patrikhane-den-ecmiadzin-ziyareti-oncesi-aciklama-yonlendirme-ihtimali-soz-konusu-degil

[5] Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi.

[6] Mehmet Oğuzhan Tulun, Katolikos II. Karekin-Patrik Manugyan Tartışması Ve 2015 Kilise Genelgesi, *AVİM*, Yorum, 13.01.2015, http://avim.org.tr/tr/Yorum/KATOLIKOS-II-KAREKIN-PATRIK-MANUGYAN-TARTISMASI-VE-2015-KILISE-GENELGESI

[7] Mehmet Oğuzhan Tulun, Ermeni Apostolik Kilisesi'nde Yaşanan Anlaşmazlıklar, *AVİM*, Rapor No.4, Şubat 2014, http://avim.org.tr/images/uploads/Rapor/RAPOR-4-yeni.pdf

[8] Miran Manukyan, Bekçiyan ve Ateşyanda değerlendirmeler, *Agos*, 02.03.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17845/bekciyan-ve-atesyanda-degerlendirmeler ; Yetvart Danzikyan, Ateşyanın değabah seçilmesinin ne kadar tehlikeli olduğunu göremeyenler var, *Agos*, 13.03.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17935/atesyanin-degabah-secilmesinin-ne-kadar-tehlikeli-oldugunu-goremeyenler-var ; Yetvart Danzikyan, Bekçiyan: Halkın Ateşyana kızgınlığı var, *Agos*, 14.03.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17941/bekciyan-halkin-atesyana-kizginligi-var

[9] Tulun, Türkiye Ermenileri Patriği Seçimi Tartışmaları Yine Alevlendi.

[10] Miran Manukyan, Maşalyan: Öfkemin dili karakterimin ötesine taştı, *Agos*, 02.03.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17846/masalyan-ofkemin-dili-karakterimin-otesine-tasti

[11] The Primate Profile*The Armenian Church* *The Eastern Diocese of the Armenian Church of America*, https://www.armenianchurch-ed.net/eastern-diocese/the-primate/profile/

[12] Edmond Y. Azadian, Election of a New Istanbul Patriarch, The Armenian Mirror-Spectator, 03.11.2016, http://www.mirrorspectator.com/2016/11/03/election-of-a-new-istanbul-patriarch/ ; Edvin Minassian, ABDden bakıldığında Patrik seçimi, *Agos*, 07.03.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17886/abdden-bakildiginda-patrik-secimi

[13] Miran Manukyan, Ateşyan'a karşı Bekçiyan formülü, *Agos*, 09.03.2017, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17907/atesyan-a-karsi-bekciyan-formulu

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. " TÜRKİYE ERMENİLERİ PATRİĞİ SEÇİMİNE DIŞ MÜDAHALE." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2017 / 11. Mart 15. Erişim Ekim 31, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Analiz/TURKIYE-ERMENILERI-PATRIGI-SECIMINE-DIS-MUDAHALE

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır